

Centraal Bureau voor de Statistiek

Defensie-uitgaven dalen nu twee jaar

Fred Arkesteijn en Rudolf Timmermans

Den Haag, 17 september, 2012

Defensie-uitgaven dalen nu twee jaar

Fred Arkesteijn en Rudolf Timmermans

In 2011 is bij de krijgsmacht een reorganisatie van start gegaan met een omvang die niet eerder is voorgekomen. Defensie bezuinigt oplopend tot 2015 in totaal voor circa 1 miljard euro. Eerder vond tussen 2003 en 2007 ook al een ingrijpende reorganisatie plaats onder de titel 'Op weg naar een nieuw evenwicht'. Deze ontwikkelingen leiden tot een aanpassing van de strijdkrachten. Dit houdt vooral in dat taken veranderen en strijdkrachten worden ingekrompen. Al deze veranderingen hebben ook financiële gevolgen. Dit artikel beschrijft de ontwikkelingen tussen 2003 en 2011. In deze periode zijn de defensie-uitgaven van Nederland uitgedrukt in percentage van het bruto binnenlands product afgenomen van 1,5 naar 1,3 procent.

1. Het defensiebeleid

Het defensiebeleid richt zich op de verdediging van Nederland en de NAVO-bondgenoten. Andere taken zijn de bescherming van de internationale rechtsorde en stabiliteit en de ondersteuning van autoriteiten bij rechtshandhaving, rampenbestrijding en humanitaire hulp. In de afgelopen decennia is de Nederlandse krijgsmacht regelmatig ingezet bij crisisbeheersingsoperaties in Midden- en Oost-Europa, het Midden-Oosten en Azië.

Tussen 2003 en 2007 heeft een grote reorganisatie van de krijgsmacht plaatsgevonden. Dit heeft geleid tot een herstructurering, inkrimping en verjonging van de krijgsmacht. Tegelijkertijd is een grotere inzetbaarheid nagestreefd bij de handhaving of het herstel van de vrede elders, bij humanitaire hulpoperaties en bij de bestrijding van terrorisme. Vanwege rijksbrede bezuinigingen is in 2011 een nieuwe reorganisatie bij de krijgsmacht van start gegaan met een omvang die niet eerder is voorgekomen. De krijgsmacht bezuinigt oplopend tot 2015 in totaal voor circa 1 miljard euro structureel. De gehele defensieorganisatie bezuinigt vooral op bestuur, bedrijfsvoering en operationele logistiek. Meer werk wordt uitbesteed aan het bedrijfsleven. Krijgsmachtonderdelen leveren wapensystemen in en er vindt een ingrijpende reorganisatie met grote personele gevolgen plaats. Tegen het licht van deze ontwikkelingen wordt in het vervolg van dit artikel ingegaan op het verloop van de defensie-uitgaven en -inkomsten en de personeelsbezetting in de periode 2003-2011.

2. Defensie-uitgaven

In 2011 heeft het Rijk 8,1 miljard euro uitgetrokken voor defensie, terwijl de uitgaven het jaar ervoor 8,3 miljard euro bedroegen. In 2009 kwamen de defensie-uitgaven nog uit op 8,6 miljard euro. Dit betekent een daling van ruim 5 procent in twee jaar tijd. In de periode 2003–2009 namen de defensiebestedingen jaarlijks nog toe met gemiddeld 2,8 procent. Doordat de totale rijksuitgaven in de afgelopen acht jaar met 31,5 procent toenamen, liep het aandeel van de defensie-uitgaven in de rijksbestedingen terug van 5,6 procent in 2003 naar 4,8 procent in 2011. Naast de sterker toegenomen rijksuitgaven spelen ook andere factoren een rol bij het verminderde belang van de defensie-uitgaven. In 2011 zijn de netto-(des)investeringen met ruim 30 procent afgenomen ten opzichte van 2003. Ook de reductie van het personeelsbestand laat zich gelden. Tussen 2003-2011 namen de loonuitgaven slechts

met 11,7 procent toe. Hiertegenover stond wel een stijging van de aankoop van militaire vernietigingswapens en overige goederen en diensten van bijna 0,5 miljard euro.

Het niveau van de inkomsten wordt sterk bepaald door incidentele opbrengsten uit de verkoop van overtollig defensiemateriaal aan het buitenland. Zo zijn de hoge ontvangsten in 2005 het gevolg van de verkoop van fregatten aan Chili en de verkoop van vliegtuigen aan Duitsland (tezamen 0,5 miljard euro). Tussen 2010 en 2011 is de verkoopopbrengst van militaire vernietigingswapens teruggelopen van 197 miljoen euro naar 23 miljoen euro. Deze daling is vooral het gevolg van verminderde opbrengsten uit de verkoop van vliegtuigen en wapens.

2.1 Uitgaven en inkomsten van het Rijk voor defensie

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
<i>mIn euro</i>									
Uitgaven	7 263	7 277	7 360	7 868	7 992	8 137	8 575	8 267	8 118
Lonen, salarissen en sociale lasten	4 015	4 027	4 091	4 162	4 180	4 333	4 491	4 531	4 485
Aankoop militaire vernietigingswapens ¹⁾	848	858	632	776	710	997	1 133	1 086	1 159
Aankoop overige goederen en diensten ²⁾	1 766	1 684	1 783	1 978	2 208	2 170	2 399	2 079	1 919
Netto-(des)investeringen ³⁾	446	494	633	776	565	427	323	360	311
Overige uitgaven	188	214	221	176	329	210	229	211	244
Inkomsten	196	257	851	624	309	303	309	365	200
Verkoop militaire vernietigingswapens	5	4	641	442	103	148	134	197	23
Verkoop overige goederen en diensten	137	205	171	148	172	144	157	159	175
Overige inkomsten	54	48	39	34	34	11	18	9	2

Bron: CBS.

1) Betreft de aanschaf van tanks, munitie, wapens, wapensystemen en de aankoop van voer-, vaar- en vliegtuigen die als hoofdtaak hebben te fungeren als wapentuig.

2) Betreft het verbruik voor huisvesting, bureaustkosten, automatisering en representatie, kosten voor inleen van personeel, algemene dienstverlening (advies, administratie, onderzoek, werving, taxatie e.d.) en onderhoud van duurzame hulpmiddelen.

3) Betreft de aankoop van grond, gebouwen (incl. bunkers), computers, software en voer-, vaar- en vliegtuigen die niet als hoofdtaak hebben te fungeren als wapentuig. Voorts aanleg en groot onderhoud van militaire (luchtvaart) terreinen. De verkoop van genoemde activa is hierop in mindering gebracht.

In veel landen zijn de defensie-uitgaven uitgedrukt in percentage van het bruto binnenlands product (bbp) in de afgelopen jaren afgenomen. In Turkije en de Tsjechische republiek is het aandeel zelfs gehalveerd. In de Verenigde Staten, Canada en het Verenigd Koninkrijk is daarentegen sprake van een toenemend belang van de defensie-uitgaven. In Nederland is het aandeel van de defensie-uitgaven in het bbp teruggelopen van 1,5 procent in 2003 naar 1,3 procent in 2011. Tien jaar geleden was dat nog 1,6 procent. In 2011 geeft Nederland 487 euro per inwoner uit aan defensie.

2.2 Defensie-uitgaven in enkele NAVO-landen

	2003	2011*	2003	2011*
	% van bbp		US-dollar per inwoner	
België	1,3	1,1	433	404
Canada	1,2	1,4	394	492
Tsjechische republiek	2,0	1,1	223	162
Denemarken	1,5	1,4	680	636
Frankrijk	2,6	1,9	840	666
Duitsland	1,4	1,4	474	500
Griekenland	2,5	2,1	514	427
Italië	2,0	1,4	659	351
Nederland	1,5	1,3	591	553
Noorwegen	2,0	1,5	1 141	1 036
Polen	1,8	1,7	134	181
Portugal	1,5	1,5	263	274
Spanje	1,2	0,9	308	241
Turkije	3,8	1,9	178	149
Verenigd Koninkrijk	2,4	2,6	846	994
Verenigde Staten	3,8	4,8	1 524	2 060

Bron: NAVO, CBS.

3. Personeelsbestand

Eind 2011 telde het ministerie van Defensie ruim 58 duizend voltijdbanen.¹ Dit is 13,6 duizend minder dan eind 2002, een afname van 19 procent. Hierbij nam het burgerpersoneel met bijna een kwart af, terwijl het militair personeel met 17 procent verminderde. De vermindering van het aantal banen hangt grotendeels samen met de reorganisaties. In de reorganisatie 2003 – 2007 is vooral een groot aantal staffuncties verdwenen, waarin zowel burger- als militair personeel werkzaam is. De meer operationele functies, waarin geen burgers werken, zijn toen ontzien. In de recente reorganisatie verdwijnen 12,3 duizend arbeidsplaatsen door het niet vervullen van bestaande vacatures, natuurlijk verloop en ontslag. In dat kader is in 2011 de instroom van personeel al beperkt door middel van een algemene vacaturestop voor burgerpersoneel en een selectieve vacaturestop voor militair personeel.

Land-, lucht- en zeemacht hebben in de afgelopen acht jaar elk ongeveer een derde van hun formatie ingeleverd. Een deel van deze krijgsmachtfuncties is door bundeling van taken overgeheveld naar de centrale organisatie. Zo is met ingang van 2005 het Commando Dienstencentra (CDC) van start gegaan en vanaf 2006 de Defensie Materieel Organisatie (DMO). In het kader van de jongste reorganisatie is de bewakingsorganisatie van de land-, lucht- en zeemacht en de Koninklijke marechaussee overgegaan naar het CDC. Daarentegen

¹ De gegevens van de voltijdbanen zijn gebaseerd op de feitelijke bezetting van het ministerie van Defensie per ultimo van het jaar. Niet inbegrepen is het personeel dat werkzaam is bij de agentschappen van dit ministerie (Dienst Telematica Organisatie, Dienst Vastgoed Defensie en Paresto) en de Explosieven Opruimingsdienst.

zijn in 2011 voorbereidingen getroffen voor de overdracht van de materieellogistieke bedrijven van de DMO aan de krijgsmachtonderdelen.

3.1 Aantal voltijdbanen van de krijgsmachtonderdelen

	Totaal	Burgerpersoneel	Militair personeel
<i>1 000 vte</i>			
Totaal ultimo 2002	72,0	18,1	53,9
Centrale organisatie	4,1	2,5	1,6
Landmacht	32,0	9,0	23,0
Luchtmacht	13,5	1,9	11,6
Zeemacht	16,0	4,2	11,8
Marechaussee	6,5	0,5	6,0
Totaal ultimo 2009	62,6	14,6	48,0
Centrale organisatie	13,4	8,8	4,6
Landmacht	24,3	3,5	20,8
Luchtmacht	8,8	0,7	8,1
Zeemacht	9,6	1,0	8,6
Marechaussee	6,5	0,6	5,9
Totaal ultimo 2010	62,3	14,6	47,7
w.v.:			
Centrale organisatie	13,5	9,0	4,5
Landmacht	23,9	3,4	20,5
Luchtmacht	8,7	0,6	8,1
Zeemacht	9,6	1,0	8,6
Marechaussee	6,5	0,6	5,9
Totaal ultimo 2011	58,4	13,7	44,7
Centrale organisatie	11,5	7,2	4,3
Landmacht	21,6	2,6	19,0
Luchtmacht	8,7	1,1	7,6
Zeemacht	10,3	2,3	7,9
Marechaussee	6,3	0,5	5,8

Bron: Ministerie van Defensie.

4. Algemene uitgaven en inkomsten

Het vervolg van dit artikel behandelt de afzonderlijke defensietaken, zoals deze zijn onderscheiden in de internationaal voorgeschreven Classification of Functions of Government (COFOG 1999). Hierbij wordt de aard van de defensietaak beschreven en ingegaan op de belangrijke ontwikkelingen op het beleidsterrein.

De uitgaven en inkomsten die betrekking hebben op de gehele krijgsmacht, zijn niet toegerekend aan de afzonderlijke onderdelen landmacht, luchtmacht of marine. Deze zijn opgenomen als algemene uitgaven en inkomsten. Hiertoe behoren vooral de kosten van de centrale organisatie, subsidies voor wetenschappelijk onderzoek, bijdragen aan internationale samenwerking en de kosten van de militaire taken van de marechaussee. De algemene uitgaven van de krijgsmacht zijn in de periode 2003-2011 verdubbeld door de hiervoor al genoemde centralisatietendensen. In 2011 is zo'n driekwart van de algemene uitgaven afkomstig van centrale organisatieonderdelen als CDC, DMO, de militaire inlichtingen- en veiligheidsdienst en de agentschappen belast met het beheer van telematica, vastgoed en catering. De kosten van de militaire taken van de marechaussee bedragen ruim 0,2 miljard euro. Tot het takenpakket van de Koninklijke marechaussee behoren de beveiliging van het Koninklijk Huis en de Nederlandsche Bank, handhaving van de vreemdelingenwet en bijstandsverlening aan civiele politiekorpsen. Verder heeft dit korps de politietaak voor de krijgsmacht en politie- en beveiligingstaken voor de burgerluchtvaart. Dit takenpakket is te splitsen in een militair deel en een deel dat gericht is op de handhaving van de openbare orde en veiligheid. Alleen het militaire deel is opgenomen in tabellen 2.1 en 4.1 Zowel aan wetenschappelijk onderzoek als aan internationale samenwerking is zo'n 0,1 miljard euro verstrekt. In het laatste geval ging het geld vooral naar de NAVO. Nederland draagt evenredig bij aan gemeenschappelijk gefinancierde NAVO-programma's, zoals de exploitatie van het Airborne Warning and Control System.²

4.1 Uitgaven en inkomsten van het Rijk per defensietaak¹⁾

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
<i>mln euro</i>									
Uitgaven	7 263	7 277	7 360	7 868	7 992	8 137	8 575	8 267	8 118
Algemeen	1 195	1 245	1 405	1 562	1 975	2 308	2 463	2 428	2 384
Landmacht	2 077	2 156	2 221	2 211	2 076	2 184	2 314	2 112	1 864
Luchtmacht	1 454	1 338	1 186	1 455	1 194	1 230	1 095	1 078	1 097
Zeemacht	1 347	1 271	1 284	1 294	1 342	921	1 221	1 120	1 314
Kosten militaire pensioenen ²⁾	952	1 007	1 033	1 033	1 012	1 083	1 056	1 133	1 210
Buitenlandse militaire bijstand	238	260	231	313	393	411	426	396	249
Inkomsten	196	257	851	624	309	303	309	365	200

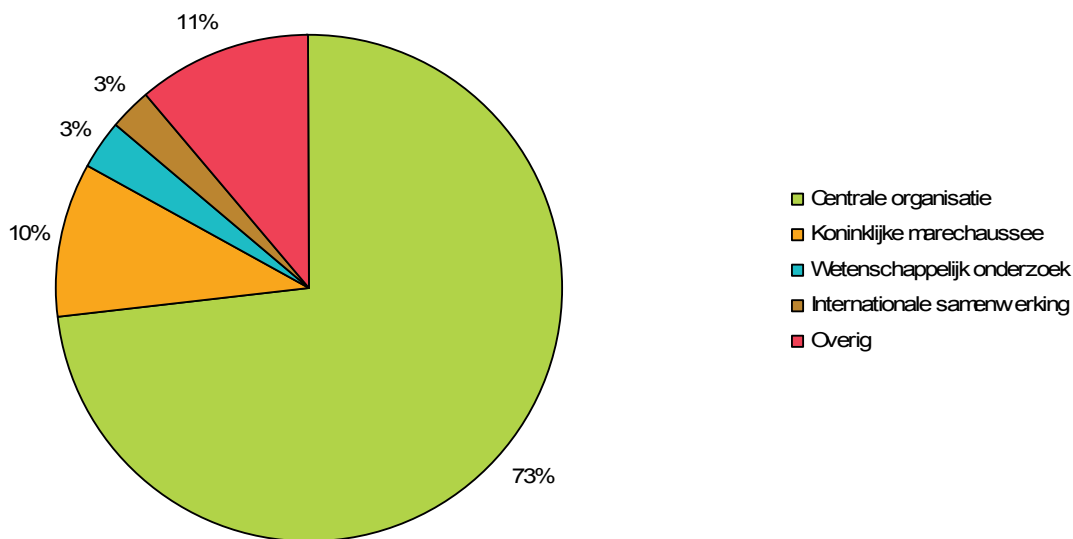
Bron: CBS.

1) Het betreft hier taken volgens de COFOG-classificatie behorend tot de functie defensie.

2) Het betreft premies en eigen betalingen.

² Exclusief de bijdragen van Nederland aan NAVO, VN en EU voor buitenlandse militaire bijstand.

4.2 Algemene uitgaven aan defensie, 2011*

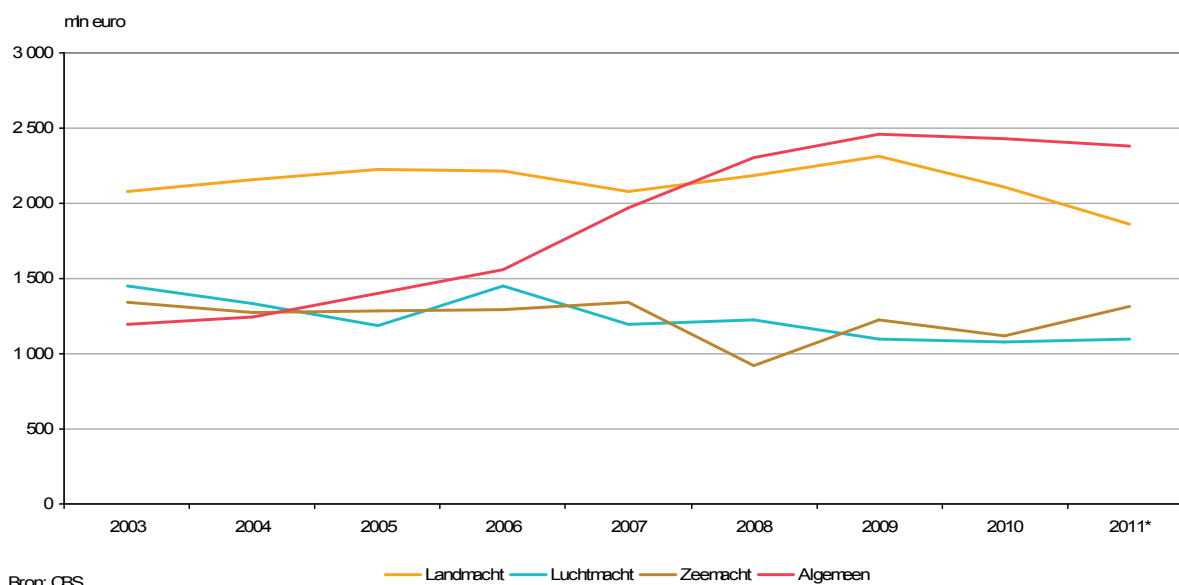

Bron: CBS

5. Landmacht

De landmacht levert de grondstrijdkrachten voor het uitvoeren van de defensietaken, in de vorm van infanterie, voertuigen en ondersteunende eenheden. De uitgaven van de landmacht zijn in 2011 tien procent lager dan in 2003. In deze periode namen de loonkosten door personeelsvermindering af met 0,1 miljard euro. De uitgaven voor aanschaf van militaire vernietigingswapens en overige goederen en diensten vielen eveneens 0,1 miljard euro lager uit. In 2006 is de opheffing voltooid van de reserve landeenheden. Alleen de eenheden van de Nationale Reserve en de reservisten die tijdens crisisbeheersingsoperaties individueel worden ingezet op specialistische functies, zijn gehandhaafd. In hetzelfde jaar zijn twee grote defensielocaties, de legerplaatsen Seedorf en Ede-Oost, gesloten. Hun taken zijn overgenomen door de landmachtbases in Ermelo, Stroe, Ede-West en Oirschot. In de recente reorganisatie is het voornemen bekend gemaakt dat onder meer de Koninklijke militaire school in Weert, de Nassau Dietzkazerne in Budel en Kamp Nieuw Milligen in Uddel sluiten. De opleidingsonderdelen van deze lokaties verhuizen naar legerplaats Ermelo. In mei 2011 zijn alle overgebleven Leopard 2-tanks stilgezet en voor verkoop gereed gemaakt. Verder wordt een groot aantal YPR- en M-pantservoertuigen afgestoten en een kwart van de pantserhouwitsers 2000. Deze worden voor een deel vervangen door de Fennek, de CV-90 en de Boxer.

5.1 Uitgaven aan land-, lucht- en zeemacht en algemene uitgaven

6. Luchtmacht

De luchtmacht levert de luchtstrijdkrachten voor het uitvoeren van de defensietaken. Deze strijdkrachten bestaan vooral uit jachtvliegtuigen, transportvliegtuigen en helikopters, maar ook ondersteunende eenheden en geleide wapens voor de luchtverdediging. De uitgaven van de luchtmacht zijn in 2011 een kwart lager dan in 2003. Naast afgenomen loonkosten door personeelsreductie speelt hier vooral de vermindering van de aanschaf van militaire vernietigingswapens en overige goederen en diensten met ruim 0,2 miljard euro. Vliegbasis Twente is in 2007 gesloten, de activiteiten op luchtmachtbasis Soesterberg zijn eind 2008 beëindigd. Hun taken zijn overgenomen door de vliegbases Leeuwarden, Volkel en Gilze-Rijen. Tussen 2003 en 2011 is het aantal F-16 gevechtvliegtuigen gehalveerd (van 137 naar 68). Door de recente bezuinigingen moet de F-16 drie jaar langer doorvliegen dan waar eerder van was uitgegaan. Op termijn wordt de F-16 mogelijk vervangen door de Joint Strike Fighter (JSF). Hierover is nog geen definitief besluit genomen. Nederland neemt sinds 2002 deel aan de ontwikkeling van de JSF. Tot eind 2011 is in totaal 1,2 miljard euro aan dit project besteed. Op korte termijn verdwijnen de Cougar-transporthelikopters, worden twee object grond verdedigingspelotons opgeheven en worden vier Patriot-batterijen buiten dienst gesteld.

6.1 Belangrijk groot materieel van de krijgsmachtonderdelen per 1 augustus

	2009	2012
Koninklijke Landmacht		
Tanks	91	0 ¹⁾
Pantserwielvoertuigen	58	10
Luchtmobiel speciaalvoertuigen	79	160
Artillerie	39	25
Pantserrupsvoertuigen	270	165
Wielvoertuigen	258	312
Patriotsystemen	4	3
Koninklijke Luchtmacht		
F-16's	87	68
Apache gevechtshelikopters	29	29
Transporthelikopters	35	23 ²⁾
Reddingshelikopters	3	3
Tank- en transportvliegtuigen	4	7
Lesvliegtuigen	13	13
Kustwachtvliegtuigen	2	2
Lynx-helikopters	21	0 ³⁾
Koninklijke Marine		
Fregatten	7	6
Onderzeeboten	4	4
Mijnenjagers	10	6
Hydrografische vaartuigen	2	2
Amfibisch transportschepen	2	2
Duik- en landingsvaartuigen	6	6
Patrouilleschepen	0	1
Ondersteunings- en opleidingssche	3	3
Bevoorraders	2	1 ⁴⁾
Torpedowerkschip	-	1
NH-90 helikopters	0	9 ⁵⁾

Bron: Ministerie van Defensie.

- 1) Leopard-gevechtstanks zijn nog wel in Nederlands bezit, maar niet meer operationeel inzetbaar.
- 2) Planning is dat er in 2012 nog 6 Chinooks worden overgedragen van Boeing.
- 3) Planning is dat de Lynx-helikopters per september 2012 zijn uitgefaseerd.
- 4) Per december 2011 nog één bevoorradingsschip; eind 2013 gaat deze uit de vaart.
Medio 2016 staat de indienststelling van een nieuwe bevoorrader gepland.
- 5) In totaal stromen er 20 NH-90 helikopters in waarvan 12 voorbestemd als maritiem en 8 meer een transporttaak krijgen. De 9 die tot 1 augustus 2012 zijn ingestroomd betreffen maritieme helikopters. De NH-90 maritieme helikopters zijn organisatorisch ondergebracht bij de luchtmacht, maar worden ingezet bij de zeemacht.

7. Zeemacht

De zeemacht levert de maritieme en amfibische strijdkrachten voor het uitvoeren van de defensietaken. Deze strijdkrachten bestaan vooral uit oorlogs- en transportschepen, onderzeeboten, mariniers en maritieme ondersteunende eenheden. In 2011 bedroegen de uitgaven van de marine 1,3 miljard euro, vrijwel evenveel als in 2003. Wel is de samenstelling van de kosten gewijzigd. Zo zijn de loonuitgaven in acht jaar tijd met een vijfde gedaald. Door de aanschaf van NH-90 maritieme helikopters vallen de uitgaven voor militair vernietigingsmaterieel in het afgelopen jaar 0,2 miljard euro hoger uit dan in 2003.³ Tegelijkertijd is er in de afgelopen jaren ook materieel afgestoten.

Zo zijn zes fregatten verkocht aan Chili, België en Portugal waardoor er in Nederland nog zes operationeel zijn. In 2011 zijn als bezuinigingsmaatregel vier mijnenjagers uit dienst gesteld. Nederland beschikt nu nog over zes mijnenjagers. Aan het begin van deze eeuw waren dat er nog 15. Eind 2011 is ook het bevoorradingsschip Hr. Ms. Zuiderkruis uit dienst gesteld. In 2007 is het marinevliegkamp Valkenburg gesloten, de P3C-Orions verkocht en is het derde mariniersbataljon geschrappt. In de recente reorganisatie wordt overwogen het Marine Etablissement Amsterdam te sluiten en de marinierskazerne in Doorn onder te brengen in Vlissingen.

8. Militaire pensioenen

Tot elf jaar geleden waren de pensioenvoorziening en uitkeringen voor militair personeel grotendeels in beheer bij het ministerie van Defensie. Defensie droeg (in tegenstelling tot andere ministeries) geen premies af voor het militaire ouderdomspensioen en het militaire invaliditeitspensioen, maar betaalde de pensioenuitkeringen rechtstreeks uit eigen kas. Alleen voor het nabestaandenpensioen was het militair personeel bij het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) verzekerd. Vanaf 1 juni 2001 draagt Defensie ook premies af aan het ABP voor het militaire ouderdomspensioen; rechtstreekse uitkeringen uit de Defensiekas kunnen alleen nog plaatsvinden voor de tot juni 2001 opgebouwde dienstitijd. Defensie blijft wel het militaire invaliditeitspensioen zelf uitkeren. De militaire pensioenkosten vormen jaarlijks ongeveer een kwart van de totale loonsom van het ministerie van Defensie. Dit hoge aandeel hangt ondermeer samen met de relatief jonge leeftijd waarop beroepsmilitairen met pensioen gaan.

9. Buitenlandse militaire bijstand

In 2011 heeft Nederland 249 miljoen euro uitgegeven voor militaire hulp aan het buitenland, bijna 150 miljoen euro minder dan in het voorgaande jaar (zie tabel 4.1). Deze daling hangt samen met de beëindiging van de militaire missie in Afghanistan. Van 1 augustus 2006 tot 1 augustus 2010 heeft Nederland leiding gegeven aan deze missie in de Afghaanse provincie Uruzgan. De vier jaar durende operatie in Uruzgan heeft 1,6 miljard euro gekost en is daarmee voor Nederland de duurste ooit. Het geld voor deze inzet is vooral besteed aan vergoedingen en toelagen aan militairen, transport, voeding en materieel. Aan de redeployment van het materieel van de Uruzgan-missie is in 2011 52 miljoen euro uitgegeven.

³ De NH-90 maritieme helikopters zijn organisatorisch ondergebracht bij de luchtmacht, maar worden ingezet bij de zeemacht.

9.1 Uitgaven van het Rijk voor het uitvoeren van crisisbeheersingsoperaties

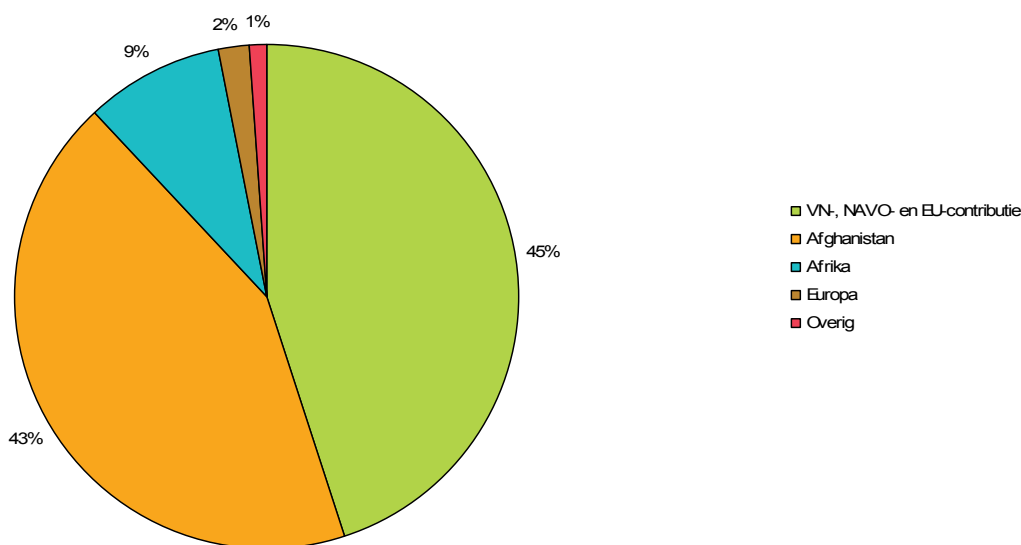
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
<i>mln euro</i>									
Totaal	214	243	215	316	393	428	427	440	306
Europa	62	36	29	32	15	9	9	8	7
Stabilisatiemacht Irak	37	80	42	9	3	0	1	0	0
Afghanistan ¹⁾	64	33	76	199	253	286	316	273	131
Afrika	-	-	-	-	-	5	15	18	27
VN-, NAVO- en EU-contributie	36	73	59	62	101	117	81	137	138
Overige	16	21	10	15	22	11	5	4	3

Bron: Ministerie van Defensie en Ministerie van Buitenlandse Zaken

1) Inbegrepen zijn de uitgaven voor de politietrainingsmissie die Nederland in 2011 is gestart in de Afghaanse provincie Kunduz. Voor de inzet van militairen en politieagenten in deze missie is in het afgelopen jaar 55,8 miljoen euro uitgegeven. Deze uitgaven behoren niet tot de taak buitenlandse militaire bijstand volgens de COFOG-classificatie zoals onderscheiden in tabel 4.1.

In het kader van militaire hulpverlening aan het buitenland vinden ook kleinere missies plaats. Nederland heeft bijvoorbeeld in 2011 eenheden geleverd voor de handhaving van de no fly zone inclusief de bescherming van de burgerbevolking en voor de uitvoering van het wapenembargo in Libië. Ook zijn er Nederlandse marineschepen ingezet bij de NAVO-operatie Ocean Shield voor piraterijbestrijding in de omgeving van Somalië. Naast deelname aan operationele activiteiten is de betrokkenheid aan buitenlandse militaire bijstand voor een deel in de vorm van verplichte contributies aan de VN, NAVO en EU. In 2011 bedroeg de Nederlandse bijdrage aan de VN voor buitenlandse militaire hulp 120 miljoen euro, terwijl aan de NAVO en EU voor hetzelfde doel 18 miljoen euro is afgedragen (zie tabel 9.1).

9.2 Uitgaven van het Rijk voor het uitvoeren van crisisbeheersingsoperaties, 2011

Bron: CBS

In juni 2011 is Nederland een politietrainingsmissie gestart in de Afghaanse provincie Kunduz die loopt tot halverwege 2014. Daar deze missie gericht is op het opleiden en trainen van Afghaanse civiele politieagenten en het versterken van de justitiële keten aldaar zijn de kosten van deze operatie volgens COFOG 1999 niet gerekend tot de uitgaven voor buitenlandse militaire bijstand in tabel 4.1. Voor de inzet van militairen en politieagenten in deze missie is het afgelopen jaar 56 miljoen euro uitgegeven. Deze kosten zijn wel onderdeel van de uitgaven voor crisisbeheersingsoperaties in tabel 9.1 die niet is gebaseerd op de COFOG-indeling.